

Recht voor zijn (r)aap

Citation for published version (APA):

Janssen, J. H. L. J. (2020). Recht voor zijn (r)aap. *Beleid en Maatschappij*, 47(3), 323-324.
<https://doi.org/10.5553/BenM/138900692020047003008>

DOI:

[10.5553/BenM/138900692020047003008](https://doi.org/10.5553/BenM/138900692020047003008)

Document status and date:

Published: 01/01/2020

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 04 Dec. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

Recht voor zijn (r)aap

Janine Janssen*

Al meer dan twee decennia ben ik gegrepen door het dierenwelzijn (Janssen, 2019). Wat positie betreft bevind ik mij tussen Sierd Hans de Jong en Erno Eskens in. Net als De Jong heb ik twijfels bij dierenrechten, maar ik deel zijn grondaannamen niet. Wat dat betreft voel ik meer verwantschap met Eskens, hoewel ik tot andere conclusies over dierenrechten kom. Dat klinkt ongetwijfeld tegenstrijdig: het eens zijn met de grondaannamen van de een, maar dan wel tot de gevolgtrekkingen van de ander komen. Dat behoeft uitleg.

Laat ik beginnen met de verhouding tussen mensen en andere dieren. Het debat over dierenrechten is mijns inziens terug te voeren op verschillen in opvattingen over die relatie. Zelf voel ik mij net als Eskens aangesproken door het non-speciësisme. Met dat adjectief 'non-speciësiestisch' wordt bedoeld dat de mens als soort niet centraal dient te staan. We moeten ons rekenschap geven van al het leven om ons heen en beseffen dat wij een onderdeel zijn van een groter geheel. Sterker nog, ook wij zijn dieren. Er zijn veel mensen die het verschrikkelijk vinden als je dat zo recht voor zijn raap zegt. Maar ook onder de velen die er geen enkele twijfel over hebben dat wij in de taxonomie van het dierenrijk horen, leeft debat. Want al zijn we allemaal dieren, zijn we dan ook gelijkwaardig? Een blik op de empirie laat zien dat niet alle dieren in pais en vree met elkaar leven. Het begrip 'voedselketen' is tamelijk eufemistisch, maar in het dierenrijk gaat het inderdaad om eten en gegeten worden. Moeten we dat begrijpen als een hiërarchie? Of is het toch meer een cyclisch systeem van complex evenwicht? Hier neig ik sterk naar de laatste opvatting. Het akelige is echter dat mensen zich vaak zelf op de borst slaan door te stellen dat door onze hersenpan, taal, besef van tijd en sterfelijkheid wij wel een heel bijzondere soort dier zijn. Ik wil het eigen nest niet bevuilden door onze capaciteiten te ontkennen, maar feit is ook dat de mythe van maakbaarheid door de mens geleid heeft tot de ecologische rampen waar we niet alleen nu, maar ook generaties na ons de zure vruchten van plukken. We hebben in complexe natuurlijke systemen ingegrepen zonder op de lange termijn daarvan de consequenties te overzien, geleid door behoeften op korte termijn, afgemeten aan onze eigen, op de eeuwigheid bezien, toch relatief korte levensduur. Daarmee regeert de mensheid in feite over haar eigen graf heen. Een andere exponent van die zelfoverschatting is dat we, gedreven door ons antropocentrisme, ook een vrij beperkte kennis hebben van leven, denkkracht, bewustzijn en emoties bij andere soorten. Frans de Waal illustreert dat overtuigend in zijn boek met de geweldige titel *Zijn we slim genoeg om te weten hoe slim dieren zijn?* (De Waal, 2016). Voor diegene die het niet gelezen hebben: nee dus. De wetenschap leert nog constant bij

* Prof. dr. Janine Janssen is hoofd onderzoek van het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld van de Nationale Politie, lector Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties aan Avans Hogeschool en bijzonder hoogleraar rechtsantropologie aan de Open Universiteit.

over wat andere soorten allemaal vermogen. Om die reden zou ik zeggen – met onze toch gebrekkige kennis in het achterhoofd – dat we andere soorten minimaal als gelijkwaardig moeten zien.

Net had ik het over recht voor zijn raap uitspreken dat mensen ook dieren zijn en dat soorten gelijkwaardig zijn. Maar hoe zit het dan met het recht voor de aap? Voor andere soorten is het lang niet altijd een feest om in de nabijheid van mensen te verkeren. Wij zijn het er alle drie over eens dat andere soorten niet door ons mishandeld behoren te worden. Bescherming tegen menselijk handelen of het gebrek daaraan is nodig. Het recht is een middel dat voor die bescherming ingezet kan worden. Maar nu komt het: het recht zoals wij dat kennen is een systeem van, voor en door mensen ontworpen. Dit abstracte systeem is niet toegankelijk voor andere soorten. Zij vervullen daarin hooguit een passieve rol in de zin dat voor, tegen of namens hen door mensen wordt gesproken. Hoewel ik het jammer vind dat er vaak zo lacherig over wordt gedaan en het aan de ene kant sympathiek vind om dieren rechten toe te kennen, vind ik het aan de andere kant ook enigszins inconsequent omdat het in essentie ook speciësisistisch is. Door het toekennen van rechten aan andere soorten zeggen mensen in feite tegen andere dieren: 'Jullie hebben recht op bescherming, maar dan wel op onze manier en voorwaarden.' Ik vraag me af of we daarmee de eigenheid van andere soorten wel recht doen. Dat neemt niet weg dat ik in het debat over dierenrechten en een plek voor dieren in onze Grondwet wel een symbolische waarde zie: 'Pas op, we zijn hier niet alleen! We moeten ons ook gedragen naar andere soorten.' Primair zie ik vooral mogelijkheden in het recht om laakbaar gedrag van mensen jegens andere soorten aan de kaak te stellen en te sanctioneren. Hoewel ik dat recht een belangrijk middel vind, is dat alleen niet genoeg. Essentieel zijn bewustzijn van en kritisch zelfonderzoek naar onze handel en wandel. Om die reden doe ik dan ook altijd graag mee aan een debat met gewaardeerde denkers die er wellicht andere opvattingen dan de mijne op na houden. Want zoals de antropoloog Lévi-Strauss ooit zei: 'Animals are good to think with.'

Literatuur

- Janssen, J. (2019). *Waarom de criminologie mij dierbaar is. Een persoonlijk pleidooi voor non-speciësisisme*. Den Haag: Boom criminologie.
- Waal, F. de (2016). *Zijn we slim genoeg om te weten hoe slim dieren zijn?* Amsterdam: Uitgeverij Atlas Contact.